

Nyolcvan perc Budapesttel

KIS JÓZSEF: SZULÓVÁROSUNK BUDAPEST

Bábái azt írták róla: négy tételes filmszimfónia Budapestről. A zenei hasonlatok iránt kevésbé fogékony televíziónézőnek azt mondanám, négyszer húsz perc líra, filmnyelven, epika, filmnyelven, festészet, filmnyelven; egy csipetnyi várostörténet, szájbarágás nélkül — szép épületek és szép emberek és szép gyerekek, a rózsaszínű máz szirupíze nélkül; nagyon mai és nagyon ősi, mint maga a város; de az ősit, is 1972 szemével látja. (Azért írom, hogy 1972-ével és nem 73-éval, mert a

filmen még jár villamos a Rákóczi úton.)

Múlt.

Az első tétel ez.

Régi udvarok, leander és a kapualjból előballagó cica és öreg oszlopfők, Aquincum és a Vár újjáépített részei; az a bizonyos lokálpatrióta városfilm-indítás, — kissé patétikus szöveggel — ami hagyomány is. Csakhogy *nem így* folytatódik. Erre a tűnődő indításra rávág a történelem. Olyan pörölyökkel, mint „Haynau táboriszertárnagy” aláírása egy fenyegető kiáltvány alatt vagy

1914—18-ból egy szigeti pad, „csak sebesült és üdülő katonáknak”, vagy éppen Horthy fehér lova.

A fővezér táncoltatja a lovát a mai Bartók Béla úton, amely akkor még Horthy Miklós út se volt és erre a snittre az ember a terror képi ábrázolását várna, kaskatollas legényeket, szögesdrótot. De nem a tisztos szabvány következik. Csak egy palló, amelyen munkások egyensúlyoznak felfelé, a vállukat irtózatossúllyal nyomó zsákokkal. *Csak?*

A többit nem kell

magyarázní. Már a háborút sem. A bezűduló tankcsatát és a légitámadást sem: amikor a romos kép egyszerre kiderűl és a szűrke, hullaszagű romvárúson átűnűk a mi nyári Pestűnk kékezűst és zűldarany ragyogása, — tudjuk, hazaérkezűnk.

Ès a kűvetkező képsor az utűbbi èvek legsikerűltebb jelképsorává vűlik: *ìgy* a szanalást csak a film látja és látattja. Fűst- és porfelhűben omlanak össze a régi franzstadti házak, Óbuda patkányjarta nyomortanyái és helyettűk a gép villámgyorsan kiemeli a földbűl az új beton-űriásokat, erkélysorokat és parkkal szegűyezett utak kűzt egész negyedeket. Zűldi István operatűr jűtszik a felvevűgèppel — és vűrostűrtènetet ír másodpercek alatt.

A műsűdik tétel az èvszakoké. A tettel kezűdi, a jég és a hű és a sirályszűrnyak feherjével, egy kűrcsolyázű dressz paprikapirosával és a sitalpak hersegésével a havon. Ahogy ez a tétel átvűlt a szerelmespűrok tavaszára, a divatbemutatűk szűnskűlájára és egy fűrdűruhafelvonulűsrűl a Palatinus tűrkiszűkék tűjaira, az ugyanolyan vidám, levegűs, a pasztell és a legèlesebb kontraszt-szűnhatások ugyanolyan megszerkesztett, de sokkal inkább komponált (ez a szű a jobbik) egy-ségèbe ötvűzűdik, mint a műzeumok flamand és reneszűnszűlvasz csendetelei — az èttemkonyhák sűrgarèpa- és paradicsom-halmival. Nyári zűpűr utűn

űszi esű — elkűszűnnek az èvszakok és jűn a nemzedèkek hűsz perce.

A régi filmes „nèpi szűlűs” szerűnt gyerek bűzűs siker. Hűt mæg ennyi tűndèri kűlyűk! A szűlűszeten kezdűdik az egész, mint maga az èlet, apűkkal, akik fèrfias magabűzűtűssűggal bűcsűzűnak csemetèjűk-tűl „Na jól van koműm, eredj aludni!”, vagy nagynènis megatűtűssűggal sűhajtűk: „Hűz fèr el az a nagy szemed abba a csűpp fejedbe?” Ès a nagyobb nemzedèk őviban és a napkűzi pűzűstűjan, az elsű lépèseket próbűlgtatva, az erkèlyen és a parton, az elsű csűkokat izlelgetve, kűnyvtűrban a tudoműnynt kűstűlgtatva — àradat minden nemzedèkbűl. Ès megy a pűternoszter, fel, le, hoz őregurat és fiatal miniszűknyűst, postűst és kèmènyseprűt, a kamera nèzi az embereket és szereti őket — ez az elsű kűvetkeztetès a kèpsorokbűl. A sokat emlegetett emberkűzpon-tűsűg nem „szempontja” volt szerkesztűnek, írűnak, operatűrnek, hanem levegűje és nap-fénye.

Ezek utűn az „Egy nap Budapestèn” akűr műr ismètèlese lehetne a munkariportok vègtelen elűd-sorűnak. Nem az. Ami a negyedik hűsz percben sikerűlt az alkotűknak, az ritkűn sikerűlűl ìgy. Sehűl nem idèzik, de mintha Juhűsz Gyula verse szűlna a kèpsorok alatt, a Munka dicsèrete — azè a munkèe, akinek a kűltű szerűnt a „nűvère Szűpsèg és Szűbadsűg”. A hűrom nűvèr itt a filmen karonfogatva jűr.

Ilyen szűpnek munkahelyet — kèpvűltásokkal, szűnben, ũtemben — csak a film lűthat, munkahely alatt èrtve atomreaktűrt és őrűs-műhelyt, parlamentet és nagykalapácsűt, fènycsűgyűrtű műhelyt és borpalackozűt. Dèl lesz és a munkűlkűdű Budapest hangszűrűiban megszűlűl a harangszű, aztűn hűsz perccel kèsűbb az Astoriűbűl a zenès fejtűrű. Az a jűtèkűssűg, amellyel gyűrűrűl gyűrra és rohanű autű vezetűlèsètűl a műhelyablakban szűlű kis Sokolű egy Monteverdi-dallaműt kűsèr a nagyvűrosban pűsztűzű kamera, — egyszeri és annyira a mi jelenűnk, hogy plakűttal és jelsűzűval, sablonnal és sèmával mæg utűnanèzni se lehet, nemhűgy a hatűsűt elèrni.

A Metro kèk villanűsával, tűncműzűsikűval és autűoszűlopok fèny-àradatűval kűzeledik az este. A hold korongja — telihűd van — fèny-pontot tesz a „Vège” felirat elè.

Jű nèzni ezt a filmet. Ès jű volna szűnesben nèzni mindenkűnek. Lèvèn, azonban a szűnes tv-kèszűlèkek arűnszűma ma mæg alacsony, hadd kockűztassuk meg azt a javaslatűt, hogy ez a TV-rendelte és alkűtta film mæg se maradjon a szűbűk feketèfeher ernyűinek szűk keretèben. „Demokratizűljűk” a szűneit, a szűpsègèt — a mozikban a helye. Aműnt hallom, Bècsben is bemutatűjűk àprilis elsejèn. Hűt mièrt ne „exportűljűk” Magyarűrsűgra is?

Jelenetek a Szőlővárosunk Budapest című tévéfilmből

